

Poslední rozloučení s nejstarším československým válečným veteránem Ervínem Hoidou

17.3.2024 - Hana Benešová | Vojenský historický ústav Praha

V pátek 15. března 2024 se na hřbitově v Landicanu za účasti představitelů České republiky a armády konalo poslední rozloučení s Ervínem Hoidou (30. 11. 1918 - 14. 2. 2024).

Nejstarší československý veterán byl jedním z prvních dobrovolníků, kteří se na podzim 1939 přihlásili do československé zahraniční armády v Agde. Bojoval na Loire a v Gien, po kapitulaci Francie se spolu s dalšími československými vojáky dostal do Velké Británie. Od října 1944 se účastnil obléhání severofrancouzského přístavu Dunkerque. Do svých sto pěti let žil ve Velké Británii. Na svou vlast však nikdy nezapomněl.

„Každý, kdo se narodil v republice, musí pomáhat,“ opakoval Ervín Hoida. Velmi ho potěšilo, když ho před rokem v jeho domě nedaleko Liverpoolu navštívil přidělenec obrany ve Velké Británii, brigádní generál Vratislav Beran, aby mu předal vyznamenání Kříž obrany státu, jež majorovi ve výslužbě Ervínu Hoidovi udělila ministryně obrany České republiky Jana Černochová. Měl také radost, že si může s někým popovídat česky, rodný jazyk mu desetiletí nahrazoval domov.

„Jsem rád, že jsem Československu mohl trochu, malinko pomoci,“ řekl s úsměvem české velvyslankyni v Londýně Marii Chatardové, když mu loni na podzim přála k jeho sto pátým narozeninám. Prezident Petr Pavel tehdy poslal Ervínu osobní dopis, v němž ocenil jeho hrdinství. Ervína Hoidu dojaly také desítky blahopřání od lidí z celé České republiky a kniha, která o něm vznikla.

V ohrožení

Ervín Hoida byl o měsíc mladší než Československo, narodil se 30. listopadu 1918 v Moravské Ostravě do židovské rodiny. Měl dva starší bratry, Walter se narodil 6. června 1914, Bruno přišel na svět 17. března 1917. Jejich otec, Ferdinand Hoida podnikal, maminka Františka, rozená Enochová se starala o domácnost. „Kvůli hospodářské krizi otec zkrachoval,“ vzpomínal Ervín Hoida. Dostudovat mohl jenom nejstarší Walter, který byl na právech. Čtrnáctiletý Ervín opustil gymnaziální lavice, nastoupil na průmyslovku, do školy na zpracování dřeva ve Valašském Meziříčí.

Dva roky pracoval jako kreslič v továrně v Krnově, pak získal místo u slavné nábytkářské firmy Emil Gerstel, která před první světovou válkou dodávala nábytek vídeňskému dvoru, ve třicátých letech například vybavila vilu průmyslníka Otto Petscheka v Bubenči a spolupracovala s architekty Adolfem Loosem a Vladimírem Grégrem.

Syn Emila Gerstela, továrník Bedřich Gerstel si v polovině dvacátých let koupil v Panenských Břežanech takzvaný horní zámek, jehož prostory využíval také jako vzorkovnu pro výrobky své nábytkářské firmy. Za války se na zkonfiskovaném zámku usídlil státní tajemník Úřadu říšského protektora K. H. Frank. Gerstelovým se na poslední chvíli, pět dnů po okupaci českých zemí, podařilo odjet ze země. Ervínův otec Ferdinand Hoida se také snažil získat pro svou rodinu víza do Kanady, USA, nebo Velké Británie. „Bylo mu řečeno, že náš život není v ohrožení,“ vzpomínal Ervín Hoida. „Směli jsme se vystěhovat do Dominikánské republiky, jenomže než jsme stačili odjet, Němci obsadili Ostravu.“

Ferdinand Hoida zajistil alespoň pro své syny studentská měsíční víza do Itálie. Odtud se už nějak musí přepravit do Francie... V květnu 1939 se Ervín a jeho bratři s manželkami ubytovali v italském přístavu Portofino. Waltra a Bruna ale při pokusu dostat se do země Francouzi zatkli. Ervín měl štěstí. Italský rybář jej na své loďce v noci převezl na francouzské pobřeží, na náměstí v Nice pak Ervín Hoida sám oslovil četníka. Řekl mu pouze dvě slova: Muž zákona jej odvedl na československý konzulát.

Ve Francii

V půl sedmé večer 16. března 1939 byl všem československým vyslanectvím a konzulátům s diplomatickou agendou odeslán následující telegram: „ “ Československý vyslanec v Paříži Štefan Osuský odmítl svůj úřad Němcům vydat, už 15. března proti vstupu německých vojsk podal protest. Francie okupaci neuznala. Štefan Osuský na konci léta 1939 předal francouzské vládě pět nót, v nichž žádal obnovení československé armády a letectva ve Francii. Generál Sergěj Ingr zřídil 2. září 1939 při vyslanectví v Paříži československou vojenskou kancelář.

Českoslovenští dobrovolníci se od začátku září 1939 soustřeďovali ve vojenském táboře v Agde, kde 28. září 1939 vznikl 1. čs. náhradní prapor. Francouzský ministerský předseda Édouard Daladier podepsal 2. října 1939 s vyslancem Štefanem Osuským Dohodu o obnovení československé armády ve Francii. V Paříži 17. října 1939 vznikl Československý národní výbor, jehož předsedou byl Edvard Beneš, místopředsedou Jan Šrámek a členy gen. Sergěj Ingr, Štefan Osuský, Eduard Outrata, Hubert Ripka, Juraj Slávik a gen. Rudolf Viest. Generál Ingr se stal náčelníkem československé vojenské správy, která v Paříži zastávala funkci exilového ministerstva národní obrany.

Ervín Hoida byl prezentován do československé zahraniční armády 8. listopadu 1939. Sloužil jako voják u 2. roty pěšího pluku 1. V červnu 1940 byl povýšen na svobodníka a přemístěn k 4. rotě. K československým zahraničním jednotkám narukovali na základě mobilizačního rozkazu Československého národního výboru také Ervínovi bratři Walter a Bruno.

Na lodi

Na ústupové boje na Loiře a u Gien vzpomínal Ervín Hoida podobně jako další českoslovenští vojáci, kteří se jich zúčastnili. „Měl jsem starou pušku a do ní osm nábojů. Katastrofa. Proti vyzbrojeným Němcům, kteří na nás útočili tanky a bombardovali nás, jsme neměli šanci...“

V botách, které mu byly o dvě čísla větší – vypůjčil si je totiž od mrtvého francouzského vojáka, protože o ty svoje přišel při náletu – a s hrachovou konzervou, kterou si vzal v prázdném obchodě, se Ervín Hoida s ostatními československými vojáky přesunul do přístavu v Sète.

Nalodil se na egyptskou loď Rod el Farag. Loď plula nejdřív do Gibraltaru, kde se utvořil konvoj, který doprovázelo několik torpédoborců. Na palubě Rod el Farag byli také oba budoucí členové výsadku Anthropoid Jan Kubiš a Josef Gabčík.

„Na lodi panovala pochmurná nálada. Nevěděli jsme, co bude dál. Francie padla, celá Evropa obsazená, zůstala jen Británie. Poslední naděje. Chtěli jsme dál bojovat,“ vzpomínal pozdější radiotelegrafista skupiny Platinum-Pewter Jaroslav Klemeš, který také prošel ústupovými ve Francii a k Britským ostrovům mířil na stejné lodi jako Ervín Hoida. „Do Liverpoolu jsme dorazili 12. července 1940.“

Ervínovi bratři Walter a Bruno se svými manželkami zůstali ve Francii a díky mnoha šťastným náhodám přežili. Jejich rodiče válku přečkali v britském internačním táboře v Beau Bassin na

Mauriciu, pak žili v Haifě.

Byla to politika

„Povahy klidné, velmi snaživý, poctivý, pořádný, samostatný, přesný a spolehlivý,“ tak vojenští nadřízení hodnotili Ervína Hoidu. Nejprve sloužil u 1. roty 1. pěšího praporu, v létě 1941 byl na rok přemístěn k velitelské rotě. Absolvoval řadu kurzů, mimo jiné kurz plynových pátračů a hlídek, řidičský kurz a kurz tankových řidičů. V prosinci 1941 byl povýšen na desátníka, v březnu 1943 na četaře a v dubnu 1945 na rotného. (V devadesátých letech byl povýšen do hodnosti majora ve výslužbě.)

V rámci Československé samostatné obrněné brigády sloužil Ervín Hoida u tankového praporu 1. Od začátku října 1944 se účastnil obléhání severofrancouzského přístavu Dunkerque. V září 1944 zde byly obklíčeny německé jednotky o síle 12 000 mužů, jimž velel viceadmirál Friedrich Frisius. Československé jednotky pod velením generála Aloise Lišky zaujaly pozice kolem přístavu ve dnech 7. až 9. října 1944. A okamžitě se ocitly v boji. Ráno 28. října 1944 podnikli českoslovenští vojáci dvojici útoků na východním úseku německé obrany, způsobili nepříteli ztráty a zajali 350 německých vojáků i šest důstojníků.

Českoslovenští vojáci i jejich velitelé si velmi přáli, aby jejich brigáda byla nasazena při osvobození Československa. Generál Alois Liška se to snažil prosadit, bylo však mu povoleno vyslat pouze stočtyřicetičlenný oddíl pod velením majora Aloise Sítka, který postupoval s 3. americkou armádou. V tomto oddíle byl také Ervín Hoida.

Prvního května 1945 překročili hranici u Chebu, 7. května se však museli zastavit na demarkační linii. Marně žádali, aby mohli pomoci povstalecké Praze. „Byla to politika. Světoví politici se dohodli se Stalinem, že Československo osvobodí Rudá armáda,“ litoval Ervín Hoida. Do Prahy dorazil až 12. května 1945.

Zpátky ve Velké Británii

Z Velké Británie za ním přijela manželka Isabel, s níž se v červnu 1942 oženil, a malý syn. V Československu ale dlouho nepobyli. Ervín Hoida byl v prosinci 1945 demobilizován a hledal uplatnění. Na jaře 1946 začal pracovat pro organizaci UNRRA, ve francouzském přístavu Le Havre opravoval auta. Odtud pak odjel za rodinou zpátky do Velké Británie, v červnu 1948 získal britské občanství. Usadil se nedaleko Liverpoolu, v Birkenheadu, působil ve firmách, které se zabývaly výrobou nábytku. Zúročil svoje předválečné zkušenosti. „Všechno, co jsem uměl, jsem se naučil v Československu,“ říkal Ervín Hoida.

Na svou zemi nikdy nezapomněl, vážil si prezidenta Václava Havla, ve fotbale fandil zásadně českému týmu. „Česko je můj domov,“ opakoval. Ve více než devadesáti letech se s druhou manželkou odstěhoval na dvanáct let do Španělska. Po návratu do Velké Británie se jeho syn ozval Velvyslanectví České republiky v Londýně, které v červnu 2022 zahájilo projekt

„Já nejsem žádný hrdina, dělal jsem, co jsem musel dělat. Každý jiný by to taky dělal,“ řekl před rokem v rozhovoru české velvyslankyni Marii Chatardové. Na stěně v pokoji měl reprodukcí Picassovy „Víte, války nejsou zapotřebí...“

Ervín Hoida zemřel 14. února 2024. Přál si, aby jeho rakev byla zahalena českou vlajkou. Při posledním rozloučení zazněla a také hudba Johna Williamse z filmu Ervínova strýce Josefa zavraždili v Treblince, tetu Elsu v Malém Trostinci, tetu Růženu v Osvětimi..., ve vyhlazovacích táborech

zahynulo dvacet příbuzných Ervína Hoidy.

Pohřeb nejstaršího československého veterána, který do svých sto pěti let žil ve Velké Británii, se konal v pátek 15. března 2024. Památku Ervína Hoidy uctila velvyslankyně České republiky ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska Marie Chatardová, náčelník Vojenské kanceláře prezidenta republiky generálmajor Radek Hasala, přidělenec obrany v Londýně brigádní generál Vratislav Beran, ředitel Vojenského historického ústavu Praha brigádní generál Aleš Knížek, velitel Posádkového velitelství Praha plk. gšt. Radek Šíba, ředitel Odboru pro válečné veterány a válečné hroby plk. Robert Speychal a další smuteční hosté.

<https://www.vhu.cz/posledni-rozloucení-s-nejstarsim-ceskoslovenskym-valecnym-veteranem-ervinem-hoidou>